

Frederik Vichmann

22.04.1935 – 05.08.2013

5. augustil 2013 suri pärast rasket haigust matemaatikainstituudi emeriitdotsent Frederik Vichmann. Viimsi uues kirikus olid teda 10. augustil manala teele saatmas poja pere, endised kolleegid ja lähemad tuttavad ülikoolist.

Frederik Vichmann sündis 22. aprillil 1935. a. Pärnus. Tema ema oli apteeker ja isa töötas laevandusfirmas, hiljem isa lõi uue pere. Nii ta kirjutaski hiljem oma ankeetidesse ametnike ärritamiseks sotsiaalseks päritoluks väikekodanlane. Pärnus alustas ta ka kooliteed ja lõpetas 1953. aastal tolleaegse Pärnu I keskkooli, mis aasta varem oli muudetud poistekoolist segakooliks. Lõpetamisel saadud hõbemedal näitab, et Vichmann oli edukas õpilane. Kaasõpilased mäletavad teda mitmekülgsede huvidega noormehena, kes nende teada oli läbi lugenud kõik vähegi lugemist väärivad raamatud Pärnu raamatukogudes. Keskkooli lõpetamise järel asus Frederik õppima Tartu Riiklikku Ülikooli matemaatikat, kusjuures teiseks sobivaks valikuks pidas ta bioloogiat.

Frederik Vichmann lõpetas ülikooli *cum laude* 1958. aastal. Tema kursusekaaslasteks olid hilisemad pikaajalised kolleegid TTÜ matemaatikainstituudis Aksel Jõgi ja Ahto Lõhmus. Kohe pärast ülikooli lõpetamist jätkas F. Vichmann õpinguid aspirantuuris TRÜ

matemaatilise analüüsi kateedri juures professor Gunnar Kangro (1913–1975) juhendamisel. Alates 1962. aastast oli Frederik Vichmann seotud Tallinna Tehnikaülikooliga. Tehnikaülikool oli tema esimene ja viimane töökoht. Alustanud assistendina (1962–1963), jätkas vanemõpetajana (1964–1965) ning dotsendina alates 1966. aastast. F. Vichmann emeriteerus 2006. a., kuid ta jätkas siiski veel õppetööd erakorralise lektorina kuni 2010. aastani.

1963. aastal kaitses F. Vichmann Eesti NSV TA Füüsika-Matemaatika ja Tehnikateaduste Osakonna Nõukogus kandidaaditöö ridade teooriast teemal “Üldistatud summeeruvustegurid”, mida oponeerisid prof. B. Rõmarenko ja dots. S. Baron. Töötades õppejõuna, jätkas F. Vichmann uurimistööd samas valdkonnas. Tema põhilised teadustulemused on seotud mitmet tüüpi summeeruvustegurite ning ridade ja integraalide summeerimismenetluste sisalduvuse tingimuste leidmise ja lõpmatute korrutiste summeerimisega. Aastail 1975–1987 oli ta kateedris teadusliku töösuuna “Ridade teooria” teaduslik juhendaja. Oma sügavaid erialalisi teadmisi rakendas ta raadiotehnika kateedris teostatavate lepinguliste tööde täitmisel, kus tal tuli lahendada probleeme, mis olid seotud Fourier’ diskreetse teisenduse ja kiire teisenduse algoritmi realiseerimisega arvutites ja efektiivsete algoritmide väljatöötamisega signaalide arvutil töötlemisel.

F. Vichmann oli hinnatud lektor ja nõudlik pedagoog. Olles matemaatilise analüüsi õppetooli koosseisus, luges ta aastaid matemaatilise analüüsi (I ja II), kompleksmuutuja funktsiooni teooria ja funktsionaalanalüüsi kursust nii eesti kui ka vene keeles. Eksamil oli temalt raske saada kõrgeimat hinnet. Ta võitles nn lauaaluse tegevuse vastu eksamil, saavutades selles ka märkimisväärset edu. Ent üliõpilased hindasid teda ja pidasid õiglaseks õppejõuks. Õpetamise kõrval koostas ta mitmeid õppevahendeid, nendest originaalseim on 2002. a. ilmunud “Funktsionaalanalüüsi elementaarkursus”.

Frederik Vichmann oli matemaatikainstituudi juhtiv dotsent. Kõigist instituudi tegemistest võttis ta aktiivselt osa. Tema poole pöörduti nõu saamiseks probleemsete küsimuste lahendamisel, talle usaldati mitmeid vastutusrikkaid ülesandeid. Nii näiteks oli tema

korraldada üliõpilaste matemaatikaalane referatiivne ja teadustöö (endine ÜTÜ). Sellega oli ta seotud üle kahekümne aasta. Samuti organiseeris ta matemaatikaolümpiaade TTÜ-s, treenis vastavat vabariigi koondist üleliidulisteks olümpiaadideks ning oli TTÜ meeskonna juhendajaks neil olümpiaadidel väljaspool Eestit (Omsk 1981, 1984; Taškent 1986, 1988). Eriti häid organisatorlikke võimeid näitas F. Vichmann teadusliku sekretärina kahel Tallinnas toimunud piirkondlikul Valgevene, Läti, Leedu, Eesti NSV ja Vene NFSV Kaliningradi oblasti kõrgkoolide kateedrijuhatajate ja juhtivate õppejõudude nõupidamisel-seminaril aastatel 1973 ja 1987. Mõlemal korral leidis see töö äramärkimist üleliidulise ministri käskkirjas.

Frederik Vichmann oli hea keeletunnetusega ja organisatoorivõimetega. Lisaks emakeelele luges ta kirjandust inglise, vene ja saksa keeles. See võimaldas tal olla aastail 1965–1967 TPI Toimetiste matemaatikaartiklite kogumike vastutav toimetaja ja aastail 1992–1994 “TTÜ Toimetised. Matemaatika. Füüsika” toimetuskolleegiumi esimees. 1997. aastal osales ta prof. I. Tammeraidi õppevahendi “Lineaaralgebra rakendusi” inglise keelde tõlkimises ja kogu ingliskeelse teksti redigeerimises. Kui Eestil tekkis võimalus osaleda TEMPUS-projektides, õnnestus F. Vichmannil kirjavahetuse tulemusena leida rahvusvahelised partnerid Soomest, Inglismaalt ja Saksamaalt. F. Vichmann osales projekti TEMPUS-Jep-11202-96 koostamises ja oli tegev töögruppides, mille raames toimusid teadusalaselised visiidid Tampere, Müncheni, Madridi ja Sunderlandi tehnikaülikoolidesse. Aastast 1995 kuni emeriteerumiseni oli ta Euroopa insenerihariduse probleemidega tegeleva organisatsiooni SEFI matemaatika töögrupi esindaja Eestis.

F. Vichmann tundis suurt huvi nii ülikoolis, ühiskonnaelus kui ka maailmas toimuva vastu. Meie ülikoolis oli ta aktiivselt tegev ametiühingus, olles aastail 1969–1974 ja 1989–1995 oma teaduskonna a/ü büroo esimees.

Inimesena oli F. Vichmann põhimõttekindel ja õiglane. Seetõttu tekkis tal vastuolusid ülikoolis vastutavatel ametikohtadel töötavate isikutega ja teda ei edutatud juhtivatele kohtadele, ehkki ta oleks

edutamist väärinud. Olles TPI sisseastumis-eksamite matemaatika ainekomisjoni esimees, keeldus ta kategooriliselt vastu võtma mõningate tähtsate tegelaste esitatud soove üliõpilaskandidaatide erikohtlemiseks. Kord nõukogude piirvalvuritega vaidlemise eest Saksa Demokraatlikust Vabariigist legaalselt ostetud piibli pärast olid F. Vichmanni välisreisid edaspidi kuni uue Eesti ajani keelatud.

F. Vichmann oli äärmiselt mitmekülgne ja laialdaste huvidega. Hea keelteoskus ja vaibumatu rännukihk viis teda peaaegu kõikidesse liiduvabariikidesse ja hiljem maailma erinevatesse paikadesse. Oma puhkused veetis ta tavaliselt reisides. Iseloomulik oli tema erakordselt suur kunsti-, teatri- ja muusikahuvi. Harvad olid need hea klassikalise muusika kontserdid, mille publiku hulgast puudus F. Vichmann. Vähesel määral tegeles ta ka filateeliaga. Kuid tema tõeline kirg ja armastus olid raamatud. Oma kodus oli ta osavalt riiulitesse mahutanud 120 jooksvat meetrit hoolikalt valitud väärtuslikku kirjasõna ja rariteete. Polnud sportki talle võõras. TTÜ võistkonna ridades lauatennist mängides kaitses ta ligi 25 aasta jooksul oma ülikooli au kõrgkoolidevahelistel võistlustel nii kodus kui ka võõrsil.

Frederik Vichmanni jäid leinama juristiharidusega poeg Marcel ja pojapoeg Marlon, samuti sõbrad ja kolleegid TTÜ matemaatika-instituudist.

PEETER PUUSEMP

Tallinna Tehnikaülikool